Romanipolitiikka sosiaali- ja terveysministeriössä vuonna 2024
Romaniasiain neuvottelukunta

Kevään 2024 aikana valmistui Romanipoliittisen ohjelman toimenpanosuunnitelma, jota esiteltiin ja jalkautettiin ahkerasti kaikkialla Suomessa eri yhteyksissä ja eri tahoille. Romaniverkoston jäseniä kutsuttiin mukaan lausuntojen tekemiseen sekä erilaisiin yhteisiin keskustelutilaisuuksiin ja tapaamisiin. Kotimaisten töiden ohella erityisasiantuntijalla oli paljon myös kansainvälisiä tehtäviä hoidettavanaan sekä tapaamisten koordinointeja ja kyselyitä, joihin osallistuivat ja antoivat panoksensa myös romanijärjestöt ja muut toimijat.

Romanipoliittiseen ohjelmaan liittyvät toiminnot liittyen alueellisiin toimintoihin sekä hankkeisiin raportoidaan vuonna 2025 Euroopan komissioon valtionhallinnon toimenpiteiden lisäksi.

Sosiaali- ja terveysministeriössä aloitettiin vuonna 2023 parityöskentelymalli, jossa romani- ja vammaispolitiikan yhteensovittamiseen liittyvistä asioista on keskusteltu säännöllisesti yhdessä Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunnan eli VANEn kollegojen kanssa. Ajankohtaisia romanipolitiikan kuulumisia on esitelty säännöllisesti myös ministeriön Asiakkaat ja henkilöstö -yksikön kokouksissa.

Kevään aikana saimme valmiiksi yhteistyössä THL, STM ja Aluehallintovirastojen kanssa Romanipoliittisen ohjelman (Rompo3) Toimeenpanosuunnitelman, joka julkaistiin huhtikuussa 2024. Käännökset taittoineen valmistuivat kesän aikana.

Alkuvuodesta kävimme tutustumassa Romano Mission toimintaan, uuteen toiminnanjohtajaan sekä työntekijöihin järjestön Avoimet ovet-tapahtumassa. Samassa yhteydessä ojensimme myös vuoden 2023 Paarkiba-tunnustuksen yhdistyksen eläköityvälle toiminnanjohtajalle kiitoksena hänen työstään romaniväestön hyväksi.

Maaliskuussa esittelimme Euroopan komission kansallisten romaniasioiden yhteyspisteiden (EU/NRCP) kokouksessa esimerkkinä hyvästä käytänteestä Sastipe Tukke - Terveyttä sinulle -hanketta.

Huhtikuussa lähetimme 3 henkilöä kansainvälisiin romanitapahtumiin: kansainvälisen Romaniunionin (IRU) kongressiin Skopjeen Pohjois-Makedoniaan sekä Euroopan komission Romaniviikolle Brysseliin. Kummastakin tapahtumasta on uutisia romani.fi sivustolla.

Huhtikuussa vastasimme myös kyselyyn, joka koski Euroopan neuvoston kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen täytäntöönpanon Suomen 6. määräaikaisraporttia.

Ennen kesälomia osallistuimme vielä Vantaan kaupungin isännöimään Eurocities Social Affairs Forum Romanityöryhmän kokoukseen puheenvuoroin ja musiikkiesityksin.

ROMPO3 TOIMEENPANO 2024

Vuoden 2024 aikana on ollut käynnissä useita hankkeita, jotka liittyvät olennaisesti Romanipoliittisen ohjelman (Rompo3) toimenpide-ehdotuksiin. Valtionhallinnossa Rompo3 toimenpiteitä on viety eteenpäin suunnitelman mukaisesti.

Vuoden 2024 alussa haimme myös Euroopan komission CERV ohjelmasta avustusta kansallisen romaniasioiden yhteyspisteen (sosiaali- ja terveysministeriö) työn tueksi yhdessä Suomen Romaniyhdistyksen kanssa. Hakemuksessa haimme rahoitusta hankehallintoon ja viestintään sekä romanilähtöiseen vaikuttamis- ja antirasistiseen työhön. Hakemus lähetettiin maaliskuussa ja joulukuussa sopimusasiakirja allekirjoitettiin.

Kevään aikana etsimme rahoitusta romanivanhuksiin liittyvän valtakunnallisen tutkimuksen tekemiseen ja siitä keskusteltiin myös Vanhusasiavaltuutetun kanssa. Tutkimuksen tekeminen on osa Rompo3 toimeenpanosuunnitelmaa ja tavoitteena toteuttaa vuoteen 2026 mennessä. Syyskuussa teimme yhteistyökirjeen Helsingin yliopiston Suomen Akatemian hakemukseen, jossa osana olisi romanivanhuksiin liittyvän selvityksen tekeminen. Yhteistyökumppanina kyseisessä hankkeessa olisi myös Suomen Romaniyhdistys. Loppuvuodesta rahoitus varmistui. Hanketta koordinoi Itä-Suomen yliopisto.

Sosiaali- ja terveysministeriö on hoitanut tehtäväänsä toimien Rompo3 koordinoijana, seuraajana sekä joltain osin myös toimenpide-ehdotusten toimeenpanijana ja toteuttajana yhteistyössä yhdistysten, alueellisten ja valtakunnallisten toimijoiden kanssa. Ministeriöstä käsin Rompo3 on esitelty ja tehty tutuksi Euroopan komission ja Euroopan neuvoston tilaisuuksissa sekä valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti.

Rompo3 toimenpiteet yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi ovat linjassa valtioneuvoston v. 2024 julkaiseman toimenpideohjelman kanssa: Uutta vauhtia yhdenvertaisuuteen Suomessa. Valtioneuvoston toimenpideohjelma rasismin torjumiseksi ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi (Valtioneuvoston julkaisuja 2024:40). Toimenpideohjelman tavoitteena on, että yhdenvertaiset mahdollisuudet voisivat aidosti toteutua jokaisen Suomessa asuvan elämässä. Ohjelman perustana on neljä tavoitetta:

1. Yhteiskunnan eriarvoistavien rakenteiden purkaminen työmarkkinoilla ja muualla yhteiskunnassa,
2. Hyvien väestösuhteiden vahvistaminen,
3. Työmarkkinoille pääsyn edistäminen,
4. Rasismia koskevan tietopohjan vahvistaminen.

Ympäristöministeriö

Ympäristöministeriö pyrkii järjestämään rahoitusta ROMPO3:n toimenpiteeseen ”Asumisneuvonnan saavutettavuus ja vaikuttavuus romanien parissa arvioidaan erillisellä selvityksellä”. Samassa yhteydessä olisi tarkoitus päivittää tilannetieto jatkumona vuonna 2012 toteutetulle Romanien asuminen ja yhdenvertaisuus -selvitykselle ja sen vuonna 2018 toteutetulle seurantaselvitykselle sekä ottaa huomioon syyskuussa 2024 käydyssä asumisen ajankohtaiskeskustelussa esiin nousseet aiheet.

Asumisneuvonnan asiakasmäärät ovat kasvussa, ja aiempaa useammat kunnat ovat hakeneet valtionavustusta asumisneuvontaan vuodelle 2025. Asumisneuvonnan rahoittamisessa on haasteita kuntien ja valtion tiukan taloustilanteen vuoksi. Lisäksi pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisen ohjelmasta haetaan parhaillaan rahoitusta suurimpien 9 kaupungin ja niiden alueella toimivien

hyvinvointialueiden yhteisiin hankkeisiin. Ohjelman puitteissa on mahdollisuus välittää tietoa ja lisätä osaamista haavoittuvassa asemassa olevien väestöryhmien erityisistä tarpeista asunnottomuustyössä.

Työ- ja elinkeinoministeriö
Romanien työllisyyden parantaminen ja tuloerojen kaventaminen

Romanien koulutustason asteittaisen kohoamisen myötä viime vuosikymmenien aikana katse on siirtynyt hiljalleen kohti työmarkkinoita ja niissä oleviin työllistymismahdollisuuksiin. Romanien työllisyysaste on erilaisten selvitysten ja romanityön kentän kokemusten perusteella matalampi kuin pääväestöllä, ja ennakkoluulot ovat edelleen tiukassa jo tehdyistä työllisyyttä edistävistä toimista ja tiedon karttumisesta huolimatta. Tämän vuoksi romanien työmarkkinoilla kohtaamiin haasteisiin tulee edelleen Rompo3 -ohjelman kaudella kiinnittää huomiota.

RONK:n vuoden 2023 ensimmäisessä kokouksessa TEM totesi, että toimenpiteet 39–45 liittyvät työhallinnonalaan. Toimenpiteissä panostetaan työharjoittelupaikkojen mahdollistamiseen, toteutetaan syrjimättömän rekrytoinnin hanke ja järjestetään koulutuksia TE-palvelujen henkilöstölle. Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirretään työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille 1.1.2025 alkaen. Uudistuksen tavoitteena on palvelurakenne, joka edistää työnhakijoiden nopeaa työllistymistä hyödyntämällä kuntien palvelutarjonnan kaikkia mahdollisuuksia. TE-palvelujen siirto kunnille tuo palvelut lähemmäksi asiakkaita.

Romaneja koskeva työelämäselvitys on vuodelta 2019, mutta kaipaa päivitystä. Uuden selvityksen tulisi ennen kaikkea perustua tietopohjaisuuteen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja opetushallitus

Romanikielen opetuksen etäyhteyksiä hyödyntävä pilottihanke vuosille 2023–2030 on sekä Rompo 3-ohjelman että Romanikielen elvytysohjelman keskeinen toimenpide-ehdotus. Vastaavan hankkeen avulla saamen kielten oppilasmäärä perusopetusta täydentävässä kolmen saamen kielen opetuksessa kolminkertaistui vuodesta 2018 lähtien. Romanikielen opettajien määrä laskee koko ajan, mikä puolestaan vähentää romanikielen oppijoiden määrää. OPH:lla on tähän tavoitteeseen liittyen käynnissä selvitys, jossa kartoitetaan romanioppilaiden tilannetta ja romanikielen opetuksen tämänhetkisiä resursseja. Selvitys valmistuu keväällä 2025.

Sisäministeriö

”Rompo3 -toimenpiteet 2 ja 3 (etninen profilointi/poliisiyhteistyö) käynnistyivät vuoden 2023 aikana. Etenemiseen vaikutti romanitoimijoiden oma aktiivisuus ja määrätietoinen yhteistyö viranomaisten kanssa. Etnisen profiloinnin kiellon seuraaminen ulkomaalaisvalvonnassa oli vuonna 2023 SM:n laillisuusvalvonnan Poliisihallitukseen kohdistettuna yhtenä painopisteenä ja seuranta jatkuu vuonna 2024. Poliisihallitus on operatiivisena toimijana se taho, joka viime kädessä päättää toimenpiteistä myös resurssiensa puitteissa, tuottaa raportin toteutumisesta ja havainnoista.

SM:n yksityistä turva-alaa tarkastellut työryhmä suositteli raportissaan vuodelta 2023, että yhdenvertaisuuskoulutusta mukaan lukien etnisen profiloinnin kieltoa koskevia koulutusvaatimuksia lisättäisiin vartijoiden ja järjestyksenvalvojien alan kouluttajien koulutusta koskeviin asetustasoisiin vaatimuksiin. Työryhmä suositteli myös vastaavan verkkokoulutuksen järjestämistä kuin poliisille yksityisen turvallisuusalan toimijoille vapaaehtoiselta pohjalta yhteistyössä alan työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen kanssa. Lisäksi työryhmä suositteli yksityisen turvallisuusalan valmiuksien

vahvistamista yhdenvertaisuussuunnitteluun ja yhdenvertaisuussuunnitelmien valvonnan tehostamiseen. ”

Etnisen profiloinnin kiellon osalta toimenpiteitä:

Sisäministeriö antoi 6.9.2023 laillisuusvalvontatarkastuksen perusteella suosituksen Poliisihallitukselle varmistaa laillisuusvalvonnan toimenpitein jälkikäteisarvioinnilla ulkomaalaisvalvonnan teemavalvontatapahtumien toimenpiteiden lainmukaisuuden mukaan lukien etnisen profiloinnin kiellon sekä toimenpiteiden vaikuttavuuden valvontapäivistä tehdyn dokumentaation perusteella.

Suosituksen johdosta ulkomaalaisvalvonnan teemavalvonnat vahvistettiin 2024 Poliisihallituksen laillisuusvalvonnan yhdeksi painopistealueeksi 29.1.2024. (Pöytäkirja on vielä valmisteilla, joten havainnot eivät ole vielä julkisia)

Sisäministeriö seurasi syksyllä 2023 antamansa suosituksen toimeenpanoa 2.12.2024 tehdyssä laillisuusvalvontatarkastuksessa Poliisihallitukseen. Samalla käytiin läpi Yhdenvertaisuusvaltuutetun toukokuussa 2024 antamia suosituksia liittyen poliisin Kuri-operaatioon. Suosituksissa oli myös etnisen profiloinnin kieltoa ja siihen liittyvää tiedonkeruuta koskevia suosituksia. Kaikkia suosituksia ei ole saatu vielä toimeen, mutta yhtenä suosituksena oli, että ”poliisilaitokset huolehtivat siitä, että kaikissa alueellisissa romaniasianneuvottelukunnissa on jäsenenä myös poliisin edustaja. Lisäksi paikallisromanityöryhmiin on myös nimettävä poliisijäsen, jotta alueellinen yhteistyö ja tiedonvaihto toimii mahdollisimman mutkattomasti.” Esimerkiksi alueellisiin romaniasiainneuvottelukuntiin ja paikallisiin työryhmiin osallistuu vielä vähän poliisiedustajia. Tätä voisi edistää aluehallintovirastojen suuntaan, jos heiltä kutsuttaisiin poliisijäseniä mukaan.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu järjestänee keväällä 2025 uuden pyöreän pöydän keskustelun, jossa suositusten edistymistä seurataan.

Yksityinen turvallisuusala:

Lakia yksityisistä turvallisuuspalveluista ei olla tällä hetkellä avaamassa, resurssisyistä, vaikka muutostarpeita on esitetty useampaankin kohtaan työryhmän työskentelyn jälkeen pidetyn lausuntokierroksen perusteella. Näin ollen lainsäädäntömuutoksia ei ole hetkeen tulossa, ellei poliittinen tahtotila jostakin syystä muutu.

Verkkokoulutuksen järjestäminen ei lainsäädäntöä tueksi tarvitsisi, mutta on pitkälti kentän toimijoista kiinni, miten haluavat ottaa verkkokoulutuksen käyttöön. Poliisilta sellainen olisi helposti muokattavissa. Poliisihallituksen yksityisen turva-alan kanssa SM käy tiiviisti keskusteluja esimerkiksi alan aktivoimisesta omatoimisesti yhdenvertaisuusasioissa ja yksityisen turvallisuusalan kehittäminen, ohjaus ja valvonta oli myös yhtenä seurattavana kohteena Poliisihallitukseen 2.12.2024 suoritetussa laillisuusvalvontatarkastuksessa. Sisäministeriö laatii lausunnon eduskunnan oikeusasiamiehelle yksityisen turvallisuusalan ohjauksesta, kehittämisestä ja valvonnasta tammikuun 2025 loppuun mennessä.

Kuntaliitto

Yhdenvertaisuussuunnittelussa OM koordinoi Hyvin suunniteltu -hanketta (2023 2024), johon osallistuivat STM, TEM, YVV, THL, Kuntaliitto ja RONK. Siinä kehitettiin

kunnille ja hyvinvointialueille keinoja yhdenvertaisuussuunnitteluun. Osana hankkeen toimintaa järjestettiin 25.4.2024 Kuntaliiton ja THL:n yhteistyönä romaniteemainen YHTA-treffit-tilaisuus kunnille. Hankkeen aineistot ovat kaikkien kuntien hyödynnettävissä.

Lisäksi järjestettiin 4.6.2024 syventävä kunnan eri palveluita koskeva tilaisuus, jossa romanitoimijoilla oli mahdollisuus tuoda esiin romanien kokemuksia kuntien eri palveluista. Tilaisuuden tarkoitus oli kehittää kunnille ja hyvinvointialueille keinoja yhdenvertaisuussuunnitteluun sekä vahvistaa niiden yhdenvertaisuussuunnitteluosaamista.

Hankkeessa syntyi myös opas: Kysymyksiä ja vastauksia kuntien yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnittelusta | Kuntaliitto.fi

Oikeusministeriö

Oikeusministeriö osallistuu Rompo3 toimeenpanossa romanivastaisuus -toimintalinjaan vuosina 2023–2026 toimeenpanemalla EU rahoitteiset (Kansalaisuus, tasa-arvo, perusoikeudet ja arvot -rahoitusohjelma (CERV) hankkeet Vertaisina Vihaa Vastaan ja Hyvin suunniteltu. Molemmat päättyvät vuoden 2024 lopussa.

Vertaisina vihaa vastaan -hanke (Peer Action against Hate) on vahvistanut viranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan valmiuksia puuttua vihatekoihin ja haitallisiin ennakkoluuloihin. Hanke on lisännyt tietoa erilaisista tukimekanismeista, viharikosten uhrien tarpeista ja raportointikanavista. Tietoa ja hyviä käytäntöjä on jaettu kansallisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä.

Oikeusministeriön hankekumppaneina hankkeessa olivat sosiaali- ja terveysministeriö, Seta ry, Centre for Peace Studies (Zagreb, Kroatia) ja Irlannin rasismin vastainen verkosto (INAR).

Hyvin suunniteltu -hankkeen tavoitteena on ollut lisätä ymmärrystä siitä, miksi yhdenvertaisuussuunnittelua tarvitaan ja parantaa suunnitelmien vaikuttavuutta sekä vahvistaa kansalaisjärjestöjen ja syrjinnälle alttiiden ryhmien osuutta paikallisessa suunnittelussa. Hanke järjesti myös kulttuuri- ja ihmisoikeustapahtuma Y-festivaalin lokakuussa 2024.
Hankekumppaneina olivat Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Suomen Kuntaliitto.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL

THL:n kulttuurisen moninaisuuden asiantuntijaryhmä MONET:in romaniasioiden kumppaniraati kokoontui kaksi kertaa vuoden 2024 aikana. THL osallistui valtakunnallisiin Romaniasiain neuvottelukuntien päiviin syksyllä 2024, ja THL:n asiantuntija osallistui neuvottelukunnan toimintaan asiantuntijajäsenenä. THL:sta kaksi asiantuntijaa osallistui romanien kesäkouluun Punkaharjulla ja pitivät esityksen mielenterveyden tukemisesta.

Romanien hyvinvointitutkimus Roosan väestötutkimusaineistoa hyödynnetään edelleen uuden tiedon tuottamisessa. Romanien terveydestä ja hyvinvoinnista on puhuttu useissa tilaisuuksissa ja esityksissä osana THL:n työtä, muun muassa konferenssiesitys European Conference on Mental Health.

THL juhlisti kansainvälistä romanipäivää huhtikuussa muun muassa liputtamalla, pääjohtajan puheella, sosiaalisessa mediassa ja asiantuntijan blogikirjoituksella. Romanit huomioidaan osana THL:n antirasistista työtä, esimerkiksi EUSA-rahoitteisessa antirasistista työelämän vahvistavassa kehittämis- ja tutkimushankkeessa sekä muussa yhteiskunnallisessa vaikuttamistyössä.

THL osallistui keväällä Inarissa järjestettyyn romanien ja saamelaisten yhteistyökokoukseen. Romaninäkökulman ja -väestön osallisuuden huomiointi muun muassa THL:n turvakotitoiminnassa.

THL:n verkkosivut romaneista on päivitetty.

THL Aktiivinen toimijuus - yhdenvertaisuutta, syrjimättömyyttä ja osallisuutta edistävät palvelut (2024 - kevät 2027)

ESR+ -rahoitteinen Aktiivinen toimijuus -hanke on alkanut keväällä 2024. Hanke sisältää romaniväestön osallisuuteen, toimijuuteen ja palvelujen kehittämiseen liittyvän osahankkeen (Rompo3 toimenpiteitä), jossa työskentelevät erikoistutkija Marko Stenroos ja suunnittelija Nadja Lindgren-Blomerus. Hankkeessa luodaan esimerkiksi tutkimuseettiset ohjeet romanitutkimuksen tekoon.

<u>Aktiivinen toimijuus -hankkeen romaniosahankkeet</u>

Romaniväestön sosiaalipalvelut:
Työpaketti 1. Työkaluja romaniväestön palvelutarpeiden ja kokemusten seurantaan

- **THL** tuottaa eettisenohjeistuksen romaniväestön kanssa tehtävään tiedonkeruuseen ja arviointityöhön sekä laatii strategisen romaniväestön palvelutarpeen seurantaan
- **Kajaanin kaupunki** kulttuurisesti mukauttaa, pilotoi ja mallintaa romaniväestöä osallistuvan kokemusperäisen tiedonkeruun mallin
- **THL** toteuttaa fokusryhmähaastatteluja romaniväestön kokemuksista Sokra osallisuusindikaattorin soveltavuudesta mittaamaan romaniväestön osallisuutta

Työpaketti 2. Romaniväestölle saavutettavat ja yhdenvertaiset palvelurakenteet

- **Helsingin yliopisto** tuottaa selvityksen sote-palvelujärjestelmässä esiintyvästä rasismista ja syrjinnästä (antigypsyism) ja näiden vaikutuksista palvelujen saatavuuden ja niihin hakeutuminen
- **Tampereen Setlementti** kehittää, pilotoi ja mallintaa romanien osallisuutta ja yhdenvertaisuutta vahvistavia käytäntöjä palvelurakenteissa
- **THL** Tuottaa selvityksen romaniväestön kokemuksista, miten kollektiivinen kulttuuri heijastuu heidän osallisuuskokemuksiin ja tarpeisiin palveluissa ja laatii toimenpide-ehdotuksia palvelujen kehittämiseksi.

Työpaketti 3. Romaniväestön aktiivista toimijuutta ja voimavaroja vahvistavat palvelut

- **Setlementti Tampere** kehittää ja pilotoi kulttuurisensitiivisiä romanien aktiivista toimijuutta ja voimavaroja ja vahvistavia tukimuotoja.
- **Romano Missio** kehittää, pilotoi ja mallintaa rikos- ja päihdetaustaisille naisille suunnatun sosiaalisen kuntoutustoiminnan.
- **THL** tuottaa selvityksen ja toimenpide-ehdotuksia nuorten aikuisten yhteiskunnallisen osallistumisen ja vaikutusmahdollisuuksien edistämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Ryhmähanketta koordinoi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Osatoteuttajina ovat Helsingin yliopisto, Kajaanin kaupunki, Keski-Uudenmaan hyvinvointialue, Moniheli ry, Romano Missio ry, Setlementti Tampere ry sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialue.

THL Romanien ja saamelaisten mielen hyvinvoinnin edistäminen -hanke (2023–2024)

Mielenterveysstrategian rahoittama Romanien ja saamelaisten mielen hyvinvoinnin hanke päättyy vuoden 2024 lopussa. Hankkeen romaneita koskevan osuuden tavoitteena on ollut edistää romanien mielen hyvinvointia muun muassa huomioimalla romanit mielenterveyttä tukevien palveluiden kehittämisessä ja muussa toiminnassa sekä edistämällä puhetta mielenhyvinvoinnista romaninuorten keskuudessa.

Hankkeessa koulutettiin mielenterveyden asiantuntemusta romaniväestön jäsenille ja tuotettiin romaninuorten kanssa mielenterveyttä tukeva video. Romanitoimijoiden mielenterveystyötä tukeva verkosto jää toimimaan hankkeen jälkeenkin.

Nostoja vuodesta 2024

- Tammikuussa vastattiin yhdessä opetushallituksen kanssa Euroopan neuvoston (ADI-ROM/ Capacity-building programme and tools History teaching) kyselyyn, joka liittyi romanien historian opetukseen koulussa.

- Romaniasiain neuvottelukunnan vuosien 2024–2025 toimintasuunnitelman rungoksi otettiin Rompo3 toimenpide-ehdotuksia, joita viedään eteenpäin tämän ja ensi vuoden aikana.

- Ulkoministeriö järjesti tammikuun lopussa Euroopan neuvoston (EN) koordinaatiopäivän, jossa esiteltiin myös romanipolitiikan vastuuministeriön sosiaali- ja terveysministeriön romanityötä, jota tehdään yhdessä heidän kanssaan muun muassa jäsenvaltioiden romaniasiantuntijakomiteassa (ADI-ROM).

- Tammikuussa kommentoimme romaniasiain neuvottelukuntien ja verkoston kanssa Valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman (VANUPO) 2024-2027 luonnosta.

- Helmikuussa olimme haastateltavana Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) toimeksiantoon, joka koski kartoitusta Suomen perus- ja ihmisoikeusrakenteista ja -mekanismeista. Kiinnostuksen kohteena kartoituksessa olivat erityisesti perus- ja ihmisoikeustoimijoiden välinen vuorovaikutus, yhteistyörakenteet ja synergiat.

- Helmikuussa olimme kuulolla myös ulkoministeriön järjestämässä kansalaisjärjestöjen kuulemistilaisuudessa.

- Maaliskuussa Romaniasiain neuvottelukunnan puheenjohtaja Aki Lindén ja Suomen romaniyhdistyksen toiminnanjohtaja osallistuivat pääministerin pyöreän pöydän keskusteluun, jonka aihe oli 'Kohti yhdenvertaista ja turvallista arkea monimuotoistuvassa Suomessa vuonna 2035. Erityisfokuksena tulevaisuusorientoituneessa keskustelussa työelämä ja läpileikkaavina teemoina: nuoret, sukupuolten erot ja alueelliset erot'.

- Osallistuimme kevään aikana Valtioneuvoston kanslian Yhdenvertaisuustiedonanto-hankkeen kokouksiin sekä kommentoimme yhdessä verkoston kanssa kyseisen hankkeen toimeenpanosuunnitelman luonnosta.

- Kommentoimme Lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman luonnosta.

- Huhtikuun alussa Euroopan neuvoston ministerikomitea antoi suosituksen Euroopan neuvoston 46 jäsenmaalle romaninaisten ja -tyttöjen (ml. traveller naiset ja tytöt) tasa-arvon varmistamiseksi

ja heidän kohtaamiinsa erityisiin haavoittuvuuksiin puuttumiseksi. Tästä uutisoimme suomeksi romani.fi sivustolla sekä sosiaalisessa mediassa.

- Kävimme keskusteluja Kansallismuseon kanssa liittyen Rompo3 toimeenpanoon. Romaniverkoston jäseniä osallistui myös Kansallismuseon laajennusosan peruskiven muuraukseen toukokuussa.

- Verkoston jäseniä osallistui huhtikuussa MIELI ry/THL järjestämään 3-osaiseen'Mielen hyvinvoinnin tukeminen romanityössä' koulutuskokonaisuuteen.

- Romanikielen lautakunnan aloitteesta suunniteltu ja valmisteltu yhteistapaaminen Opetus- ja kulttuuriministerin kanssa, aiheena romanikielen etäopetus, ei toteutunut kevään aikana ja se päätettiin siirtää myöhempään ajankohtaan.

- Pohjoismainen yhteistyö on aloitettu pitkän tauon jälkeen Teams kokouksilla Norjan ja Ruotsin romaniasioita valtionhallinnossa hoitavien virkahenkilöiden kanssa.

- Kesäkuussa Kuntaliitto järjesti tilaisuuden romaniverkostolle, jossa kerrottiin konkreettisia asioita siitä mitä yhdenvertaisuussuunnitelmaan kannattaa kirjoittaa romanien syrjimättömyydestä ja yhdenvertaisuuden edistämisestä. (Rompo3)

- Syyskuussa Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu Michael O'Flaherty tapasi Suomen vierailun aikana myös romanipolitiikan vastuuministeriön ministerin Kaisa Juuson sosiaali- ja terveysministeriössä. Erityisasiantuntija luovutti samassa yhteydessä ministeri Juusolle Romanipoliittisen ohjelman (Rompo3) sekä sen Toimeenpanosuunnitelman vuosille 2023–2026.

  Ihmisoikeusvaltuutettu O'Flaherty tapasi laajasti romaniväestöä nelipäiväisen vierailunsa aikana mukaan lukien valtakunnallisen Romaniasiain neuvottelukunnan muutamia järjestöjäseniä sekä puheenjohtaja Aki Lindénin. Valtuutettua kiinnosti erityisesti se, miten alueellinen ja paikallinen osallisuus toteutuu suhteessa valtakunnalliseen romaniasiain neuvottelukunnan toimintaan.

- Syyskuussa ympäristöministeriö järjesti keskustelutilaisuuden romanien asumiseen liittyvistä asioista (Rompo3).

- Syyskuussa Romaniasiain neuvottelukunta ojensi onnittelukukat kasvatustieteellisen tiedekunnan tohtori Henry Hedmanille ja Taideyliopiston kunniatohtori Hilja Grönforsille - > marraskuussa onnittelimme taiteen akateemikko Hilja Grönforsia.

- Lokakuussa Euroopan rasismin ja suvaitsemattomuuden vastainen komissio eli ECRI teki 6. valvontakierroksen ja maavierailun Suomeen. ECRI on Euroopan neuvoston ihmisoikeuselin, joka valmistelee raportteja ja antaa suosituksia jäsenvaltioilleen.

- Marraskuussa Euroopan komission Talous- ja sosiaalikomitean romanityöryhmä vieraili Suomessa tavaten valtionhallinnon edustajia sekä järjestötoimijoita.

- Joulukuussa toteutimme Itsenäisyyspäivän perinteisen seppeleiden laskun Hietaniemen hautausmaalla.

- Joulukuussa osallistuimme Tšekin suurlähetystön kutsumana YK:n Ihmisoikeuspäivän 10.12. ihmisoikeuspuolustajien perinteiselle aamiaiselle.

Romaniasiain neuvottelukunta

Valtakunnallinen romaniasiain neuvottelukunta kokoontui vuoden 2024 aikana kuusi kertaa, läsnäolokokouksia oli 3, samoin Teams-kokouksia. Työjaosto kokoontui kahdesti Teamsissä.

Romaniasiain neuvottelukunnan kokoonpanossa tapahtui vuoden aikana seuraavat kolme muutosta. Tuula Åkerlundin eläköityessä Romano Mission toiminnanjohtajan tehtävästään tuli hänen tilalleen neuvottelukuntaan maaliskuusta lähtien uusi toiminnanjohtaja, Mertsi Ärling. Åkerlund jatkaa neuvottelukunnassa romanikielen ja -kulttuurin asiantuntijana. Opetus- ja kulttuuriministeriön edustaja opetusneuvos Anna Mikander siirtyi syyskuussa muihin tehtäviin ja ministeriö nimitti hänen tilalleen erityisasiantuntija Sini Keinosen. Ulkoasiainneuvos Tiina Jortikka-Laitinen siirtyi lokakuussa muihin tehtäviin ja ulkoministeriö nimittää keväällä 2025 uuden edustajan neuvottelukuntaan.

Sosiaali- ja terveysministeriön ja Aluehallintovirastojen välisiä kokouksia pidettiin Teamsissä ja puhelimitse useita vuoden aikana ja arviointi- ja suunnittelupäivä kesäkuussa sisäministeriön tiloissa Helsingissä.

Syyskuussa pidetyt **valtakunnalliset perinteiset romaniasiain neuvottelukuntien päivät** onnistuivat hyvin ja osallistujia oli runsaasti. Neuvottelupäivät järjestettiin tänä vuonna Joensuussa ja teemana oli ”enemmän yhdessä kuin yksin”. Neuvottelupäivien järjestelyistä vastasivat Itä-Suomen aluehallintovirasto ja Itä-Suomen alueellinen romaniasiain neuvottelukunta yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, valtakunnallisen romaniasiain neuvottelukunnan sekä Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen Siunsote kanssa.

Neuvottelukunnan kokoonpano 2024

Puheenjohtaja: Aki Lindén, kansanedustaja
Varapuheenjohtaja: Tino Varjola, pastori

Sini Keinonen, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö (9/2024 lähtien)
Tiina Jortikka-Laitinen, ulkoasiainneuvos, ulkoministeriö (9/2024 asti)
Aino Salmi, johtava asiantuntija, sisäministeriö
Ahti Avikainen, erityisasiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö
Taina Riski, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö
Matleena Haapala, lainsäädäntöneuvos, ympäristöministeriö
Miriam Schwartz, asiantuntija/Irja Seilola, opetusneuvos, opetushallitus
Maria Salenius, erityisasiantuntija, Suomen Kuntaliitto
Ossi Blomerus, Itä-Suomen alueellinen romaniasiain neuvottelukunta
Armas Hagert, Lounais-Suomen alueellinen romaniasiain neuvottelukunta
Taito Lehmusta, Etelä-Suomen alueellinen romaniasiain neuvottelukunta
Ramona Grönstrand, Pohjois-Suomen alueellinen romaniasiain neuvottelukunta
Tino Varjola, pastori, Elämä ja Valo ry
Mertsi Ärling, toiminnanjohtaja, Romano Missio ry (3/2024 lähtien)
Dimitri Lindgren, koordinaattori, Suomen Romaniyhdistys ry
Janne Blomerus, hallituksen puheenjohtaja, Suomen Romanifoorumi

Pysyvät asiantuntijat:

Helena Valentin, suunnittelija, Itä-Suomen aluehallintovirasto
Malla Laiti, erikoisuunnittelija, Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Katja Grenrot, erikoissuunnittelija, Lounais-Suomen aluehallintovirasto

Henry Lindgren, suunnittelija, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
Nada Al Omair, hankepäällikkö, oikeusministeriö
Anu Castaneda, tutkimuspäällikkö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Måns Enqvist, poliisitarkastaja, Poliisihallitus
Tuula Åkerlund, romanikielen ja -kulttuurin asiantuntija (3/2024 lähtien)

Sihteeri: Janette Grönfors, erityisasiantuntija, pääsihteeri, sosiaali- ja terveysministeriö

Kansainvälinen romanipäivä 8.4.2024

Kansainvälisen romanipäivän tapahtumia oli paljon ympäri Suomea. Sosiaali- ja terveysministeriö ei järjestänyt erillistä tapahtumaa kyseisenä päivänä. Päivään osallistuttiin informoimalla siitä sekä päivään liittyvistä tapahtumista laajasti sosiaalisessa mediassa. Tapahtumat koottiin myös romani.fi tapahtumakalenteriin.

Ensi vuonna päivä merkitään kalenteriin kansainvälisen käytännön mukaisesti 'Kansainväliseksi romanipäiväksi' erityisasiantuntijan esityksen mukaisesti.

Romanipolitiikasta sekä valtakunnallisesta Romaniasiain neuvottelukunnasta viestiminen

Viestintä on tärkeä osa romanipolitiikan erityisasiantuntijan ja Romaniasiain neuvottelukunnan pääsihteerin työtä. Viestintää tehtiin ahkerasti ja säännöllisesti neuvottelukunnan jäsenille lähinnä sähköpostein ja laajemmin myös romanityökentän toimijoille, verkostoille sekä suurelle yleisölle käyttäen lisäksi sosiaalisen median alustoja. Vuoden 2024 aikana tehtiin kymmeniä uutisia romani.fi sivustolle niin kotimaan kuin kansainvälisistä asioista, lisäksi sivuston tapahtumakalenteria päivitettiin säännöllisesti.

Henkilöstö
Janette Grönfors, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö
pääsihteeri, Romaniasiain neuvottelukunta

21.12.2024 Janette Grönfors